

İkinci Şua'da tevhidden bahsederken, cesetlerin inşasından bahsedilmesinin hikmeti nedir? Bir de İsm-i Evvel, Ahir, Zahir ve Batın'ın bu konuyla ilişkisi nasıldır?

"Sırr-ı tevhid içinde sair erkân-ı imaniyeye birer kelâmla kısacık birer işarettir."

Üstad Hazretleri bu ifadesi ile tevhid bahsinden sonra neden haşirden bahsettiğini ifade ediyor. Yani tevhidi ispat eden bütün deliller aynı zamanda zımnî olarak diğer imanın rükünlerini de ispat ediyor demektir. İmanın rükünleri birbirlerine hem delil hem de netice hükmündedir. İman rükünleri parçalanması imkansız bir bütün gibi olmasından dolayı, tevhid ile haşirin beraberce zikredilmesi gayet normal ve alakalıdır. Bu yüzden İkinci Şua'nın sonunda kısaca haşirden de bahsediyor.

"İsm-i Evvel ile işaret edildiği gibi, her bir meyvedar ağacın menşe-i aslîsi olan çekirdek^(HAŞİYE) öyle bir sandukçadır ki, o ağacın programını ve fihristesini ve plânını; ve öyle bir tezgâhtır ki, onun cihazatını ve levazimatını ve teşkilâtını ve öyle bir makinedir ki, onun iptidadaki incecik vâridatını ve lâtifâne masârifini ve tanzimatını taşıyor."

Burada bu ismin tevhide olan işareti izah ediliyor. Yani çekirdekler Evvel isminin somut ve mücessem bir levhası ve işareti gibidir. Koca ağacın bütün plan ve programı ince ve latif bir yazı ile çekirdeğin içine yazılmış bu yazı katibine işaret ve delalet ediyor.

"Ve ism-i Âhir'le işaret edildiği gibi, her bir ağacın neticesi ve meyvesi öyle bir tarifnamedir ki, o ağacın eşkâlini ve ahvâlini ve evsafını, ve öyle bir beyannamedir ki, onun vazifelerini ve menfaatlerini ve hassalarını ve öyle bir fezlekedir ki, o ağacın emsalini ve ensâlini ve nesl-i âtisini o meyvenin kalbinde bulunan çekirdeklerle beyan ediyor, ders veriyor."

Burada aynı şekilde yine tevhide işaret var. Allah çekirdekte latif bir şekilde yazılı bulunan programı açtı, maddi alemde sergiledi, sonra tekrar meyvelerin içine latif bir şekilde dürüp koydu. Bütün bunlar Allah'ın isim ve sıfatlarını haşmetli bir şekilde ilan ve teşhir etmektir.

"Ve *ism-i Zâhir* ile işaret edildiği gibi, her ağacın giydiği suret ve şekil, öyle musannâ ve münakkaş bir hulledir, bir libastır ki, o ağacın dal ve budak ve âzâ ve eczasıyla tam kametine göre biçilmiş, kesilmiş, süslendirilmiş. Ve öyle hassas ve mizanlı ve mânidardır ki, o ağacı bir kitap, bir mektup, bir kaside suretine çevirmiştir."

Zahir ismi çekirdeğin içinde ince ve latif bir şekilde yazılmış plan ve programın, maddi ve kevnî alemde ilan ve izhar edilmesidir. Yani incir çekirdeği içinde ki incir programının görünür hale dönüştürülmesidir ki tevhidin en zahir ve görünen kısmıdır.

"Ve *ism-i Bâtın* ile işaret edildiği gibi, her ağacın içinde işleyen tezgâh öyle bir fabrikadır ki, o ağacın bütün ecza ve âzâsını teşkil ve tedvir ve tedbirini gayet hassas mizanla ölçtüğü gibi, bütün ayrı ayrı âzâlarına lâzım olan maddeleri ve rızıkları, gayet mükemmel bir intizam altında sevk ve taksim ve tevzi ile beraber akılları hayret içinde bırakan şimşek çakmak gibi bir sür'at ve saati kurmak gibi bir sühulet ve bir orduya arş demek gibi bir birlik ve beraberlik ile o hârika fabrika işliyor."(1)

Ağacın başı olan çekirdek, sonucu olan meyve ve zahiri olan kalıbı nasıl tevhide işaret ve delalet ediyor ise aynı şekilde ağacın iç kısmı olan organlarındaki mükemmel intizam ve ahenk de tevhide işaret ve delalet ediyor. İnsanın dış görünüşü nasıl harika bir sanat olup sanatkarını ilan ediyor ise, aynı şekilde iç organların yüzlerce vazifesi ve uyumlu çalışması sanatkarını ilan ve ispat eder demektir. Bu dört isim tevhidin en parlak bir delilidir.

(1) bk. [Sualar, İkinci Şua, Üçüncü Makam.](#)